

Konkrete forslag til sikring af lektiehjælp til elever med størst behov.

06-01-2012

Indledning

Notatet er disponeret i to hovedafsnit. Et afsnit om alle skolers fremadrettede forpligtigelse på indsats, der skal tilgodese alle lektieudfordrede elever og et afsnit om afprøvning og udvikling af lektiefri undervisning på udvalgt skole.

Sagsnr.
2011-75637

Dokumentnr.
2012-20029

Sagsbehandler
Lene Brandt Jeppesen

I første afsnit gives en fremstilling af anbefalinger fra en praktikergruppe (se s. 2). Dernæst beskrives konkrete modeller og generelle tiltag til sikring af, hvordan alle lektieudfordrede elever kan få relevant tilbud om støtte, som skolerne vil kunne vælge at forpligtige sig på og lade sig inspirere af. De konkrete modeller fremstilles efter fælles skabelon indeholdende struktur, fordele, ulemper og økonomi.

Kriteriet for udvælgelsen har været at finde lektiehjælp, som med succes systematisk rekrutterer og fastholder lektieudfordrede elever i skolernes tilbud. I afsnittet indgår forslag om, at alle skoler forankrer lektiehjælp i ressourcecentre.

I andet afsnit beskrives et forsøg med en nytolkning af begrebet lektiehjælp med forslag om udpegning af en skole, som i en treårig periode gennemfører lektiefri undervisning på mellemtrinnet.

Konklusionen på forvaltningens arbejde peger på to forskellige og samtidige indsatser:

1. **Alle** skoler pålægges fremadrettet forpligtigelse til at give konkret støtte til lektieudfordrede elever. Det vil sige at skolerne skal dokumentere en målrettet indsats for rekruttering og fastholdelse af lektieudfordrede elever. Forvaltningen fremlægger tre konkrete modeller, som skolerne kan vælge at anvende.
Hvis skolen ikke ønsker en af disse, skal det dokumenteres, at den valgte model kan indfri kravet om at sikre lektiehjælp til de relevante elever.
1.1. Skolernes lektiehjælp forankres i skolernes ressourcecentre uanset hvilken model for lektiehjælp, der vælges.
2. **En skole** udvælges til et treårigt forsøg med lektiefri undervisning. Hensigten er at opnå indsigt i effekter og muligheder samt få genereret viden om lektiefri undervisning. Hvis forslaget tiltrædes vil forsøget omfatte mellemtrinnet på en udvalgt skole. Forvaltningen finder en interesseret skole i dialog med relevante parter.

Pædagogisk Faglighed

Gyldenløvesgade 15
1502 København V

Telefon
3366 4294

E-mail
Z91Y@buf.kk.dk

EAN nummer
5798009383730

www.kk.dk

Indholdsfortegnelse

- A) anbefalinger fra praktikergruppen
- B) Tre konkrete modeller til sikring af at lektieudfordrede elever får lektiehjælp
  - I) Lektiebånd med morgencafé
  - II) Lektiehjælp med og uden obligatorisk fremmøde
  - III) Lektiehjælp i samarbejde mellem skole og frivillige organisationer
- C) Obligatoriske tiltag ift. forandring og kompetenceudvikling:
  - Skolernes lektiehjælp som del af ressourcecenterne
  - Lektiehjælp som element i Sommeruniversitet 2012
- D) Forsøg med indførelse af lektiefri undervisning på udvalgt årgange fx i relation til skolens udviklingsforløb, hvor læring finder sted i nye organisationsformer.

Ad. A) Anbefalinger fra praktikergruppen

I forbindelse med sagens behandling har forvaltningen inviteret en gruppe praktikere bestående af skoleledere, inklusionskoordinator, repræsentanter fra Dansk Flygtningehjælp, Red Barnet Ungdom og Ungdommens Røde Kors. Endvidere har forvaltningsrepræsentanterne fra hhv. Beskæftigelsesforvaltningen og Kultur- og Fritidsforvaltningen deltaget. Målet var gennem den brede tilgang at kunne kvalificere indsatserne og vedligeholde en dialog med især de frivillige organisationer. I drøftelserne og erfaringsudvekslingen blev der udtrykt stor tilslutning til et tættere samarbejdet mellem de institutionelle og de frivillige organisationers tilbud etableres på sigt. Et samarbejde som grundlæggende skal handle om, at man gennem kendskab til hinanden dels kan lære af hinanden dels kan skabe overblik over det samlede udbud fx i et givet område. Der blev udvist stor åbenhed fra de deltagendes side og drøftelserne førte blandt frem til, at forvaltningen blev opfordret til at forsætte med at invitere praktikergruppen eller grupper. En opfordring forvaltningen har planlagt at forfølge.

Ad. B) Tre konkrete modeller til sikring af, at lektieudfordrede elever får lektiehjælp

De følgende modeller er valgt ud blandt lektiehjælpsmodeller der er fungerende på københavnske skoler, og som har målrettet fokus på rekruttering og fastholdelse af lektieudfordrede elever, og som har vist sig succesfulde.

I) Lektiebånd med morgencafé

Skolens lektiehjælp er tilrettelagt således, at tilbud til hhv. udskolings elever og skolens øvrige elever foregår i separate caféer, som er placeret på forskellige tidspunkter i løbet af skoledagen. Den ene lektiecafé gives, som et tilbud målrettet eleverne i udskoling fra 7. til 9. klasse i morgentimer fra kl. 8.00-8.45 to til tre gange om ugen. Undervisningen forestås af en udskolingslærer, som dels kender eleverne og dels gennem lærernes teamarbejde har kendskab til aktuelle emner og udfordringer for klasserne og eleverne. Den anden lektiecafé har åbent et antal eftermiddage i ugens løb fortrinsvis i 6., 7. eller 8. lektion og er for alle skolens elever. Det vil sige, at udskolings eleverne har to muligheder for at få lektiehjælp, dels et om morgenen inden undervisningen starter dels et om eftermiddagen efter endt skoledag.

For nogle elever er fremmøde op til den enkelte, for andre, og ikke mindst de lektieudfordrede elever, vil fremmødet være baseret på formelt indgåede aftaler mellem elev, forældre og skole i forbindelse med fx skole- og hjemsamtaler eller gennem elevplanen.

Uden for kommunen findes denne model fx på Rødovre Skole i Rødovre Kommune. Her er lektiehjælpsordningen en del af en omfattende pædagogisk satsning på udskoling med blandt andet udvidede muligheder for holddeling, undervisning på tværs af årgange og lignende. I Københavns Kommune gennemprøves lektiecafé i morgentimerne målrettet de ældste elever på Langelinieskolen. Modellen har p.t. være afprøvet i cirka 1 ½ år. Forvaltningen har gennem kontakt med skolen fået oplysninger om skolens erfaringer.

Fordele: Den foreløbige evaluering fra Langelinieskolen er positiv. For det første møder flere lektieudfordrede udskolings elever op og modtager lektiehjælp end tidligere, da der kun var tilbud om eftermiddagen. For det andet er det erfaringen, at modellen klart er i de lektieudfordrede elevers favør. Det anses for en fordel for især denne elevgruppe, som også indeholder mange drenge, at det er kendte lærere, eleverne møder i lektiecaféen. Det betyder, at den lærer, som yder lektiehjælpen har særligt gode muligheder for at skabe motivation, tryghed og en personlig relation til lektieudfordrede elever. Tilsammen er dette medvirkende til, at den enkelte unges skoletrivsel øges og generelle udbytte af undervisningen forbedres.

Endvidere vurderes det som en klar fordel, at lektiehjælp kobles tæt til indholdet i den undervisning, som aktuelt pågår i fagene og i klasserne. Eksempelvis peger lærernes evaluering på, at lektiecaféens indsats klart understøtter de lektieudfordrede elevers lektieproduktion især i forbindelse med, at eleverne afleverer større opgaver som fx stile, rapporter og lignende og ofte er afgørende for, at nogle elever overhovedet får afleveret. Samlet set peger erfaringerne i det hele taget på, at flere elever får afleveret opgaver og møder forberedte til timerne end tidligere.

Ulemper: Egentlige ulemper kan ikke fremføres. Dog hører det med i beskrivelsen, at lektiecafé, placeret som et morgentilbud, blokerer for anden undervisning i 1. lektion, hvilket medfører, at alle elevskemaer for 7., 8., og 9. klasserne indbefatter en eller to dage om ugen med undervisning i 8. lektion. Det vil sige frem til kl. 15.10.

Økonomi: Langelinieskolen bruger 8 ugentlige lektioner, som er det antal lektioner, der gives ressource til gennem den generelle budgetmodel. Ordningen koster ikke skolen ekstra ressourcer.

II) Lektiehjælp med og uden obligatorisk fremmøde

Skolens lektiecafé er tilrettelagt således, at der er flere typer af lektiehjælp. Det være sig i et såkaldt elevcenter, specialcenter og Åben Skole. Betegnelserne her er hentet fra Heibergskolen lige som modellen også er hentet fra denne skole.

- Ad. Elevcenter: Her tilbydes lektiehjælp målrettet elever i 0.-5. klassetrin, der ikke har specifikke faglige udfordringer med lektier. Elevcenteret er placeret på skolens bibliotek i et antal lektioner om ugen placeret uden for elevernes almindelige skoletid.
- Ad. Specialcenter: Lektiehjælp som forestås gennem specialcenter tilbydes elever på alle skolens årgange, som er særligt udfordrede af lektier eller slet ikke kan løse dem. Skolen arbejder med systematiske fremgangsmåder for at sikre, at lektieudfordrede elever – drenge som piger – findes, og at de får særligt tilrettelagte tilbud om lektiehjælp i en periode. I den periode indsatsen i specialcenteret forløber, har eleven mødepligt. Skolens fremgangsmåde er, at der sættes ind med en målrettet differentieret indsats, forestået af lærere med faglige forudsætninger ift. lærings- og undervisningsmetoder, som de lektie- og læringsudfordrede elever må anses for at profitere bedst af. Endvidere indbefatter lektiehjælp i specialcenteret/ressourcecenteret et tæt samarbejde mellem speciallærere og elevens lærere samt med elevens forældre. Fremdrift i elevens faglige niveau evalueres løbende, og der kan følges op med fastsættelse af fx mål i elevplanen, som sker i et samarbejde mellem alle involverede lærere, eleven og forældrene.
- Ad. Åben Skole: Lektietilbud, som er målrettet eleverne i 6. til 9.klasserne, har skolen omdøbt til Åben Skole. Åben Skole

signalerer med navn og indretning, at der er tale om et åbent lektie- og skolemiljø, hvor der gives både individuel lektiehjælp og lektiehjælp til eleverne to-og-to eller gruppevis. Sidstnævnte især i forbindelse med fx projekter, emnearbejde og andre store opgaver, hvor det forudsættes, at eleverne samarbejder. I Åben skole har eleverne fri adgang til fx bibliotek, computere, printere og andet materiale. Det betyder, at alle elever stilles lige i forhold til adgang til brug af udstyr og materialer. Det er lærere fra klassetrinnene, som forestår lektiehjælpen, og som yderligere bidrager med støtte, rådgivning, motivering og opbakning til eleverne. Hjælpen i Åben Skole er mere end hjælp til lektier og indsatsen tilskrives afgørende betydning for, at de mest lektieudfordrede elever, der tilligemed kan have en forældrebaggrund, der gør at relevant lektiehjælp i hjemmet ikke er en mulighed, får fair mulighed for at indfri lektiekraft.

Modellen med lektiecafé i hhv. elevcenter, specialcenter og Åben Skole målrettet og differentieret i forhold til elevernes behov er, som allerede nævnt indledningsvis, etableret på Heibergskolen. Forvaltningen har været i kontakt med skolen og derigennem fået oplysninger om skolens erfaringer, som indgår i beskrivelsen nedenfor.

Fordele: Det er Heibergskolens erfaring, at det er en klar fordel for ikke mindst de lektieudfordrede elever, at man gennem årene har fået indarbejdet en systematik og procedure, der er en del af skolens etablerede praksis for lektiehjælp, - herunder at lektiehjælp er obligatorisk for elever med de allerstørste behov. Lærerne har et vedholdende fokus på de lektieudfordrede elever – drenge som piger – og der sker løbende evaluering af såvel elevernes faglige og sociale fremdrift som selve modellen. Tilpasninger kan ske og sker i forhold til de aktuelle elever. Således er der også mulighed for at tage særskilt hånd om den såkaldte drengeproblematik, når en sådan måtte vise sig.

Ulemper: Brug af specialcenterressourcer til lektieudfordrende elever sætter den samlede ressource til henviste elever til specialundervisning under pres. Dog er det skolens samlede vurdering, at den valgte prioritering af lektiehjælp har forebyggende virkning.

Økonomi: Heibergskolen bruger 8 ugentlige lektioner, som er det antal lektioner, der gives ressource til gennem den generelle budgetmodel og supplerer med timer fra specialcenteret.

III) Lektiecafé i samarbejde mellem skole og frivillige organisationer

I den følgende bygges på indhøstede erfaringer fra primært Dyvekeskolen, idet skolen indgår i et omfattende projekt, kaldet

Solvang Kultur- og Medborgercenter. Projektet indbefatter et tæt tværgående samarbejde mellem skole, frivillige organisationer og biblioteket, der både er indrettet som folkebibliotek og skolebibliotek. Modellen kendes også fra andre skoler i kommunen. Forvaltningen har været i kontakt med Dyvekeskolen, og det følgende bygger på deres erfaringer.

Dyvekeskolen har to lektiehjælpstilbud, som findes på biblioteket, hvor det ene er målrettet elever fra 1. til 6. klasse og det andet eleverne for 7. til 9. klasse fire eftermiddage om ugen. Disse lektiehjælpstilbud koordineres og organiseres i et samarbejde med Dansk Flygtninge Hjælp (DFH). Det indebærer, at DFH's lektiehjælpstilbud enten ligger i forlængelse eller overlapper skolens lektiehjælp. Vedrørende elevernes brug af såvel skolens eget som DFH's lektiehjælp har skolen fastlagt en praksis. Den indebærer, at eleven enten af egen interesse eller gennem en slags visitation henvises af skolen til at bruge lektiehjælp. I sidstnævnte tilfælde sker det typisk gennem aftaler indgået ved skole- og hjemsamtaler eller som aftaler i elevplanen. Dette gøres, ifølge skolen, for at give forældrene et medansvar for, at elever kommer og gør brug af lektiehjælp, og i den sammenhæng skelner skolen ikke mellem eget eller DFH's lektietilbud. I det tilfælde skolen skønner, at en lektieudfordret drengs behov bedst varetages i DFH's ofte bredere tilbud vil eleven blive anbefalet at gøre brug af dette. Lærernes samarbejde med den frivillige lektiehjælper indebærer også, at der føres samtaler mellem lærerne og de frivillige om de enkelte elevers udfordringer.

Skolen fremhæver, at samarbejdet mellem skolens og DFH's lektietilbud er en succes af især tre grunde. For det første fordi mange, og især de lektieudfordrede elever, herunder drengene, ofte får bedre udbytte af at benytte de frivillige tilbud. Det være sig i form af tilbud om lektiehjælp i tilknytning til DFH's aktiviteter i såkaldte drenge - og pigeclubber, læringscenter for 15-årige og karrierebibliotek som er et 'menneskebibliotek', hvor elever fra 14 år og opefter kan "låne" et menneske for at høre mere om uddannelse, job og karriere mv. For det andet fordi skolen har påtaget sig at være garant for brobygning mellem skolens og DFH's lektiehjælp, og at denne vedvarende vedligeholdes gennem primært de lærere, som forestår skolens eget lektiehjælpstilbud. For det tredje fordi der gennem samarbejde og gode relationer mellem alle de involverede voksne er opnået en positiv synergieffekt, der ikke alene har skabt en bred vifte af tilbud, men også fordi det samlede tilbud rummer mange forskellige typer af hjælp og voksne. Lektiehjælp og generel opbakning til skolegang bliver på denne måde en samlet foranstaltning, der specifikt tilpasses den enkelte elev med lektieudfordringer.

Fordele: Efter skolens opfattelse er det en stor fordel, at skolens og DFH's tilbud tilsammen udgør en bred vifte af tilbud til eleverne,

hvorfor skolen da også frivilligt påtager sig at være garanter for dels en henvisningspraksis af lektieudfordrede elever dels at sørge for at samarbejdet mellem de institutionelle og de frivillige tilbud fungerer.

Ulemper: Ifølge skolen er der ingen ulemper af fremføre.

Økonomi: Dyvekeskolen bruger 8 ugentlige lektioner, som er det antal lektioner, der gives ressource til gennem den generelle budgetmodel.

Ad. C) Obligatoriske tiltag ift. forandring og kompetenceudvikling

Skolernes lektiehjælp som del af ressourcecenterne

Der er med Specialpakken, som er besluttet i BUU den 7.12. 2011 vedtaget, at alle skoler skal have et ressourcecenter. På denne baggrund er det naturligt, at lektiehjælpen fremadrettet skal forankres i ressourcecenterne på skolerne. Det betyder at det sikres, at indsatserne for de lektieudfordrede koordineres bedst muligt og læreres kompetencer i forhold til lektier udvikles og fastholdes inden for feltet lektiehjælp.

I ressourcecenteret vil der endvidere kunne udvikles specifik viden om virksomme metoder og udarbejdes procedurer for, hvordan lektiehjælpen kommer de lektiesvage elever til gode på den konkrete skole. Det vil kunne understøtte skolernes bestræbelse på at fastholde lektiehjælpen, som prioriteret område, samt gøre indsatsen for de lektiesvage systematisk og vedvarende.

Lektiehjælp som element i Sommeruniversitet 2012.

Som del af Sommeruniversitetets udbud af kompetenceudviklende aktiviteter for lærerne vil lektiehjælp indgå som et element dels i forbindelse med arbejdet med undervisningsdifferentiering og fagdidaktik, dels som et træningsforløb for grupper af de lærere, der arbejder i skolernes lektiehjælpstilbud. Et fokuspunkt vil her være, hvordan man lokalt på skolen kan arbejde med at gøre lektiehjælpstilbuddet målrettet og attraktivt for elever med størst behov medinddragende drengeproblematikken, som indbefatter fastholdelse af fx lektieudfordrede drenges motivation og interesse for skole og lektier fra 4. til 6. klasse og frem.

Ad. D) Forsøg med indførelse af lektiefri undervisning på udvalgt årgang fra skoleåret 2012/13

Indledningsvis redegøres kort for begrebet lektiefri skole samt gives en præsentation af et par eksempler på såkaldte lektiefri uddannelsessteder.

Lektiefri skole er et udtryk, som oftest anvendes om skoler og gymnasier, hvor elever og studerende får lektier for, men hvor der, i umiddelbar forlængelse af den almindelige undervisning, er etableret lektiehjælp. En lektiehjælp som uddannelsesstedet tager ansvar for at

drive ved, at der stilles lokaler, materialer og lærerkræfter til rådighed til at understøtte alle elevers lektielæsning. Det betyder, at elever som benytter lektiehjælpen, kan gå fra skole og være fri af lektiebyrde.

Fra danske undersøgelser inden for feltet lektiefri skole, i den ovenfor skitserede forståelse, skal to fremhæves, et på gymnasie- og et på grundskoleniveau:

- Tønder Gymnasium og Hf-kursus har i en toårig periode været lektiefri i den forannævnte betydning. Evaluering af perioden viser, at de studerendes karaktergennemsnit er øget, og flere har gennemført påbegyndt uddannelse.
- I Odense har en skole konsekvent droppet dag-til-dag lektier og etableret lektiehjælp om eftermiddagen til større elevopgaver. Tidligere mødte nogle elever forberedte og andre uden at have lavet lektien, hvilket bevirkede, at eleverne havde meget forskellige forudsætninger for at følge lærernes tilrettelagte progression i undervisningen. Når eleverne møder med et mere ens fagligt afsæt har erfaringerne vist, at der er mere ro i undervisningen og elevernes udbytte af undervisningen øges.

Erfaringerne fra de her beskrevne eksempler peger på, at der er positive effekter ved såkaldte lektiefri skoler. Uagtet navnet 'lektiefri' gives der fortsat lektier for, men pointen er, at det er uddannelsesstederne som påtager sig et aktivt ansvar for, at der i umiddelbar forlængelse af undervisningen er lærerkræfter, rum og rammer til rådighed, som alle elever er tilknyttet. Det betyder, at skolerne har udarbejdet lektiestrategier og prioriteret lærerressourcer i et omfang, der gør, at alle elever læser deres lektier på skolen. Dette står i modsætning til lektiehjælp, der er lagt i fx morgencaféer, hvor der tages udgangspunkt i, at det er en mindre procentdel af eleverne, som bruger tilbuddet. Med andre ord er forbruget af lærerressourcer meget højere i de lektiefri skoler end i skoler med lektietilbud i bånd, morgencaféer og lignende.

I forlængelse af disse erfaringer foreslås at gå skridtet videre således, at forvaltningen igangsætter forsøg med lektiefri undervisning i den forståelse, at lektier gives, samtidig med, at skolen tager ansvar og udvikler didaktiske og metodiske og rammer for at lektieproduktion *bliver en del af undervisningen inden for fagenes obligatoriske timerammer*. Herved vil lektieudfordrede og ikke-lektieudfordrede elever stå lige og det sikrer, at alle elever går hjem efter endt skoledag og er lektiefri. Alle elever møder til næste lektion på lige fod og lærernes tilrettelæggelse af den fortsatte progression i undervisningen kan finde sted på sikker viden om, hvortil den enkelte elev er nået.

Endvidere indgår i forsøget, at skolen forholder sig til at udvikle og anvende lektietyper, som kan føre til de ønskede forbedringer af

elevernes præstationer pba. den evidensbaserede forsknings anbefalinger fx om, at ikke alle elever skal lave samme type eller mængde af opgaver.

Skolen skal stille sig til rådighed med udvikling af den bedste praksis på området og forvaltningen understøtter skolens arbejde og bevilger penge så skolen kan give mere tid til lærernes tilrettelæggelse af undervisningen og opfølgning med generering af viden til eksternt brug samt et udvidet forældresamarbejde.

Forvaltningen udpeger en sådan skole efter forudgående dialog med områdecheferne og øvrige interessenter.

Fordele: Det vil være en fordel at der indhøstes erfaringer med begrebet lektiefri undervisning, som baserer sig på københavnske forhold, og som vil kunne beskrives på et systematisk grundlag.

Ulemper: Det er en udfordring at iværksætte forsøg, der indbefatter en omlægning af gængs læringsforståelse og kulturelle forankring af begrebet lektier, som en næsten uomgængelig del af skoleliv for alle involverede såvel lærere, elever som forældre.

Elevernes lektielæsning har en lang tradition bag sig, og at argumentere for lektiefrihed vil givet forekomme som et brud med en dybt forankret skoleforståelse, som er etableret og konsolideret gennem generationer. Det vil i reglen stå centralt i de fleste forældres og elevers forventninger til almindelig skolegang, at lektier findes. Lektier er ligeledes knyttet tæt til de fleste læreres læringsmetoder og bliver ganske givet brugt meget forskelligt. Dette sker omend ræsonnementet, at lektier er med til at øge elevernes udbytte af undervisning er stærkt udfordret af forskningsresultater på området, idet der er evidens for at positive effekter af lektielæsning på elevernes udbytte af undervisningen kun sker under særlige forudsætninger. Den evidensbaserede udenlandske¹ og dansk forskning² om baggrund og effekter af lektier peger på at lektier virker forskelligt på elever, og ikke lige godt på alle. Generelt vil lektier, der gives pr. rutine, fx hvor eleverne skal løse en given mængde opgaver eller læse bestemte sider i en lærebog ikke have nogen nævneværdig effekt, mens lektier som er med til at engagere eleverne i aktiv læring vil være en effektiv metode til at øge elevernes præstationer.

Det kræver at den skole som vil indgå i forsøget arbejder med at skabe opbakning og tilslutning hos både forældre, elever og personale.

---

¹ A Systematic Review of Literature Examining the Impact of Homework on Academic Achievement (2009).

² Hjælp til skoleliv – erfaringer fra 28 lektiehjælpsprojekter for udsatte børn. Kleo 2006.

Økonomi: Udgifterne til gennemførelse af forsøget med lektiefri undervisning for klasser fra 4. - til 6. klassetrin vil med udgangspunkt i en tresporet skole omfatte ni klasser. Bevillingen anvendes til metodeudvikling og evaluering af lektiefri undervisning samt udvidet forældresamarbejde. Bevillingen fastlægges som en norm på 50 timer til max. tre lærere pr deltagende klasse i 40 uger pr år. I alt 472.500 kr. pr år. I en treårig periode er det samlede beløb 1.416.000 kr. Forslag vil indgå i forhandlingerne for budget 2013.